

2023'e girerken ekonomik görünüm, riskler ve fırsatlar

Her yılsonu yaklaşırken makroekonomik görünümü özetleyip 2023 öngörülerimizi okurlarımızla paylaşma alışkanlığımızı sürdürüyoruz. 2022 yılı bizce ekonomik olarak kayıp yıllarımıza eklenen bir yıl oldu. Makroekonomik göstergeler buna işaret ediyor. Önemli makroekonomik büyüklükleri şöyle özetlemek mümkün; Uğruna yüksek enflasyon, bozuk gelir dağılımı, değersiz TL, negatif rezerv seviyesine katlandığımız GSYH büyümesi yaklaşık yüzde 5 olacak. Geçen yıl bu oran yüzde 11'lerdeydi. Kasım ayı itibarıyla TÜFE enflasyonumuz TÜİK'e göre yüzde 84.39, ENAG'a göre yüzde 170. Bu büyümeye rağmen geniş işsizlik oranımız yüzde 20,3. Her beş gencimizden biri işsiz. Eğitilmiş olması işsiz kalmasına engel olmuyor. Büyüme uğruna enflasyonumuzun yüzde 84'lere gelmesinin en büyük nedeni TL'deki değer kaybı. Faiz indirimine başladığımız Eylül 2021'den bu yana TL'miz yüzde 100'lerden fazla değer kaybetti. Ekonomik modelimiz, rekabetçi kur, düşük faizle ihracat odaklı büyüme hayalimdi. Ancak bu hayali de gerçekleştirilemedik. İhracat yerine ithalatımızı patlattık. Dış ticaret açığımız Ocak-Kasım döneminde 99,5 milyar dolar oldu. Cari açığımız bu yılsonu 50 milyar dolar civarında olacak. Cari açığı kapatıp fiyat istikrarı sağlayarak enflasyonu kontrol edecektik. Cari açığımızı kapatmak bir yana milli gelirimizin yüzde 5'lerine getirdik. Bu arada fiyat istikrarı hedefi de bir başka bahara kaldı. Zira politika faizini politika aracı olmaktan çıkardık, hem faizi hem Merkez Bankasını işlevsiz hale getirdik. En büyük ironi de "Liralaşma" stratejisi diyerek "Kur Korumalı Hesap" adıyla kur garantili TL hesabı uygulaması başlattık. (79 milyar dolar) Bu hesaplara bütçeden bugüne kadar 91 milyar aktardık. TCMB'nin ödediği rakamı açıklamadığı için bilmiyoruz. Tahminen her ikisi 250-300 milyar civarında. Tabi bu arada dolarizasyon oranı yüzde 67'lere geldi. Dış borç riskimiz aynen dururken iç borcumuzun da çoğunu değişken faizli ve dövize endeksli hale getirerek borçlanma maliyetimizi de artırmış olduk. Dolar bazında Eurobond piyasasında borçlanma maliyetlerimiz yüzde 8-9'lara ulaştı. Brüt rezervlerimizin 128,8 milyar dolar, net rezervlerimizin 26,8 milyar dolar olduğuyla övünüyoruz. Ancak net rezervlerden swap yükümlülüklerimizi düştüğümüzde Aralık ayında negatif (-)44,2 milyar dolar seviyesini önemsemiyoruz.

Büyümenin yapısı kredi kaynaklı, hane halkı tüketimine dayalı. Net ihracatın büyümeye katkısı (ana hedefti) gittikçe azalıyor. Gelecek yıl büyüme oranı %3'lerde kalacak. 50 yıllık potansiyel büyüme oranımız maalesef %3'lere düşecek. Zira ihracat artış oranı yüzde 13,9 iken ithalat artış oranı yüzde 36,6. Cari açığımızı borç ve net hata noksan ile finanse edebiliyoruz.2022'de net hata noksan tutarı rekor seviyede. Gayrimenkul hariç doğrudan yatırım çekemiyoruz. Bütün bu olumsuzluklar nedeniyle risk primlerimizde de gelişmiş ülkelerdeki düşüşe rağmen halen 528'lerde. Kendi skalamızdaki ülkelerin iki, iki buçuk katında.

Kasım ayında bütçe gelirlerinin (özellikle kurumlar vergisi ile özel tüketim vergisi, ithalde alınan K.D.V) bütçe giderlerimizi aşması nedeniyle bütçe açığını azalttık. Ancak buna rağmen 350 milyar TL civarında borçlandık, ancak borçlanma limitini yasal sınırların da üstünde artırmış olduk. Seçim öncesi harcama patlaması finansmanının altyapısını hazırladık. 2023'te bütçesinde bu yetki aşımı onaylanmış olacak. 2023 bütçesinin büyüklüğü 3,8 trilyon TL. Bütçe açığı öngörüsü de 659,4 milyar TL. 2022 yılındaki yüksek enflasyon nedeniyle büyük oranda artan kurum kârlarına yüksek enflasyona rağmen enflasyon muhasebesi uygulatmayarak. 2023 yılında daralan bir dönemde şirketlerin sermaye ihtiyacını artırmış olduk. Limit aşımı konusunda hukuki bir problem oluşturduk. TBMM'nin bütçe yapma hakkına müdahil olundu. Bankacılık sistemine makro ihtiyati tedbirler kapsamında aldığımız uzun vadeli tahvillerin faizlerinin artırılacağı 2023 yılında potansiyel zarar yazmasının finansal istikrarı bozacağı endişesini taşıyoruz. Öncelikle seçimi atlatalım, bunu sonra düşünürüz anlayışı hakim oldu. Ücretlerin milli gelirden aldıkları pay son altı yılda sürekli azalırken (10 puan) sermaye gelir paylarının artışı hiç kimseyi rahatsız etmedi. Son 3-4 yılda yüksek enflasyon nedeniyle sabit gelirli, emekli, küçük esnafın gelir ve servet kayıpları önemli ölçüde arttı. Kira artışları nedeniyle dar gelirli göç etmek zorunda kalıyorlar. Varlıksız çok yoğun kesimlerden çok az sayıdaki varlıklılar gelir ve servet transferinin arttığı (Özellikle KKM hesaplarıyla) yıl oldu 2022.

Risklerimize gelince; Küresel ortamda enflasyon problemi var. FED'in ve ECB'nin faiz artırımları devam ediyor. Varlık balonları hem küresel ortamda hem de ülkemizde potansiyel riski barındırıyor. Önümüzdeki yıl seçim olması aslında fırsat yaratıyor yeniden yapılanma için. Ehliyetli ve liyakatli yönetimlerle enflasyonist ortamda hiçbir ekonomik gelişmenin sürdürülemeyeceğini tüm ekonomik paydaşlar olarak idrak etmenin zamanı geldi hatta geçti. 50 yıldır kronik sorunumuz fiyat ve döviz istikrarının sağlanamaması. Bunlar olmadığı zaman ne finansal istikrar oluyor ne de büyümeyi sürdürülebilir kılıyoruz. Dolayısıyla işsizlik sorunumuz da radikal anlamda çözülüyor. Kadınlarımızın iş gücüne katılımı erkeklerin yarısı kadar. Bu kesimin katılımını yükseltmeden ekonomik kalkınma sürecini tamamlayamıyoruz. Cumhuriyetimizin 100. yılını bu ayıptan kurtarma fırsatı olarak görmeliyiz. İhracatımızın kg başına bir dolarlar civarında olan fiyatını artırmalıyız. Sanayimizin ithale dayalı yapısını değiştirmeye başlamalıyız. Yenilenebilir enerji ve karbon emisyonu düşük ekonomi ile dijitalleşmenin yaygınlaştırıldığı bir yıl olmalı yüzüncü yıl. Bu yazımı bu defa tablolarla boğmak istemedim, ancak fiyat ve döviz kuru istikrarının ne denli önemli olduğunu aşağıdaki tablo net gösteriyor. (Kerim Rota'nın tablosunu güncellenmiş hali)

*****

TARİH	Ön TL'ye Karşı Artış Oranı (%)	Değer Kaybı Düzeyi	Sonraki Yıl
	(Bir önceki yıl sonuna göre)	Tüketici enflasyonu	Tüketici enflasyonu
12 Aralık 1970 Devalüasyonu	9'den 15' e %66	1970 yıl %8.1	1980 yıl %18.5
14 Ocak 1980 Kararı	15' den 70' e %400	1979 yıl %56.8	1980 yıl %115.8
5 Nisan 1994 Kararı	14.000'den 35.000'e %250	1993 yıl %71.4	1994 yıl %125.5
2001 Mart Değeri Kurı Geçiş	677.000'den 1.2Milyona %77	2000 yıl %39.8	2001 yıl %68.5
2021 Eylül – 2022 Aralık	8.82-18.65 %114	2001 yıl %19.25	2022 Kasım %84.39

Bütün bunlardan daha önemli olarak; 2023 yılını;

-Evrensel standartlarda demokrasi ve hukuk ortamı,

-Kuvvetler ayrılığına dayalı denge ve denetim mekanizmalarının çalıştığı bir kamu düzeni.

-Şeffaflık, hesap verebilirlik ve eşitlik ilkelerinin esas alındığı

-TCMB, BDDK, SPK, Rekabet kurumu gibi düzenleyici kurumların işlevsel bağımsızlığının oluşturulduğu

-Başta vasıtalı vergi oranlarının düşürüldüğü, vasıtasız vergi oranlarının (öncelikle varlıklılarda) artırıldığı bir "Vergi Reformu" olmak üzere tüm yapısal reformların yapılabileceği koşullar yaratılmalı.

2023 yılı yeni bir "Hikaye"nin hedeflendiği yıl olmalı.